It-traduzzjoni tas-sustanzi kimiċi

It-**traduzzjoni tas-sustanzi kimiċi kollha, inklużi dawk tal-pestiċidi u l-agrokimiċi (ISO – ismijiet komuni), għandhom jiġu tradotti** abbażi tal-Linji Gwida Interistituzzjonali u bl-għajnuna ta' xi **noti addizzjonali** li ssibu f'din il-kjarifika:

Is-sustanzi kimiċi **kważi kollha**, sakemm ma jkunx indikat mod ieħor*****, għandhom jiġu tradotti skont **"L-ismijiet tas-sustanzi kimiċi bil-Malti - Linji gwida interistituzzjonali" (fil-qosor "il-linji gwida tas-sustanzi kimiċi").**

Dawn jistgħu jsegwu n-nomenklatura **IUPAC** (kimika organika u inorganika), inkella dik **ISO** (**ismijiet komuni** - agrokimiċi u pestiċidi) jew **INN** (prodotti farmaċewtiċi), fost l-oħrajn.

*****L-ismijiet **INCI** (International Nomenclature Cosmetic Ingredients) huma eċċezzjoni fil-fatt, u għandhom jibqgħu bil-lingwa oriġinali li normalment tkun bl-Ingliż jew bil-Latin, għajr parfum, li hija bil-Franċiż.

F'każ ta' dubju wieħed jista' dejjem jivverifika mal-awtur u/jew mat-terminologi.

Għal aktar tagħrif araw dawn il-links:

https://en.wikipedia.org/wiki/IUPAC_nomenclature_of_organic_chemistry

https://en.wikipedia.org/wiki/IUPAC_nomenclature_of_inorganic_chemistry

https://pesticidecompendium.bcpc.org/basics.html

https://www.iso.org/committee/50160.html

https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:257:ed-4:v1:en

https://en.wikipedia.org/wiki/International_nonproprietary_name

https://myintracomm-collab.ec.europa.eu/networks/DGTIM/terminolo%C4%A1ija/SiteAssets/Lists/TERMal2/termini/StemBook_2011_Final.pdf

https://incibeauty.com/ingredients/T

https://magazine.x115.it/x115/inci-cosmetici/

It-traduzzjoni ssir billi **nidentifikaw l-affissi** li ġa mdorrijin nittraduċu elenkati fil-**linji gwida tas-sustanzi kimiċi** kif ukoll dawk elenkati fin-**Noti addizzjonali ta' din il-Kjarifika** u nżommu l-konsistenza mat-traduzzjonijiet stabbiliti fihom.

Meta niltaqgħu ma' affissi ġodda nżommu kemm jista' jkun mal-mudell Taljan.

Noti addizzjonali

EN	MT	Rimarki
-az	**-aż**	Dejjem -**aż-** abbażi ta' **-azole > -ażol** biex nibqgħu konsistenti ma' dak li hemm fil-linji gwida tas-sustanzi kimiċi.
rac-	***raċ-***	Il-prefiss ***rac-*** li jiddenota 'taħlita **raċ**emika' jiġi tradott bħala ***raċ-.***
cis-	***ċis-***	Il-prefissi mil-Latin ***cis-*** u ***trans-*** jiġu tradotti bħala ***ċis-*** u ***trans-.***
trans-	***trans-***	Il-prefissi mil-Latin ***cis-*** u ***trans-*** jiġu tradotti bħala ***ċis-*** u ***trans-.***
tert-	**terz-**	Il-prefiss **tert**- jiġi tradott bħala **terz-** għax ifisser **terz**jarju/a/i.
di-	**di-**	L-affiss **di-** jibqa' **di-.** F'ismijiet IUPAC jokkorri l-aktar bħala prefiss biex jindika "tnejn"; pereż. **dioxide** - żewġ atomi tal-ossidu - **diossidu**; ma tiddaħħalx "j" bejnu u l-bqija tal-kelma; Insegwu l-istess raġunament fl-ismijiet ISO li huma bbażati fuq dawk IUPAC (teħid ta' partijiet tal-isem sistematiku IUPAC biex jinħoloq isem sempliċi komuni).
deca-	**deka-**	IŻDA ġieli **dec-** > **deċ-** Pereżempju**:** iate:2250443 3-(2,4-diklorofenil)-2-osso-1-ossaspiro[4.5]**deċ**-3-**en**-4-il 2,2-dimetilbutirat
thia-	**tija-**	Abbażi ta' **thio- > tijo-** biex nibqgħu konsistenti ma' dak li hemm fil-linji gwida tas-sustanzi kimiċi.
-ox-	**-oss-** JEW – **oks-**	IŻDA dejjem qabbel mat-Taljan (għaliex il-prassi bejn IUPAC, INN, ISO, eċċ. taf tvarja f'dan il-każ). Normalment jekk it-Taljan jikteb –**oss**, bil-Malti nagħmlu l-istess, -**oss**, u jekk l-"**x**" it-Taljan iħalliha "**x**" aħna nibdluha "**ks**". Bl-istess raġunament, ġeneralment: **-ax-** > **-aks-** **-ix-** > **-iks-** **-ex-** > **-eks-** **-ux-** > **-uks-**

hex-	**eż-**	Abbażi ta' **hexa > eża** biex nibqgħu konsistenti ma' dak li hemm fil-linji gwida tas-sustanzi kimiċi.
-ium	**-ju**	
-amid- **-amide**	**-ammid-** **-ammid**	Dejjem 'm' doppja, avolja t-Taljan jagħti ż-żewġ varjanti (jiġifieri kemm b''m' waħda u kemm b''m' doppja) biex nibqgħu konsistenti ma' dak li hemm fil-linji gwida tas-sustanzi kimiċi.
-ide	**-ur** JEW **-idu-** JEW **-ide**	Fin-Nomenklatura IUPAC **–ide** kważi dejjem tiġi **-ur**, għajr xi eċċezzjonijiet bħal **'oxide'** li ssir **'ossidu'** (**oxy- / oxi- = ossi-**). Dejjem qabbel mat-Taljan.
-id	**-id**	
-imine	**-immina**	Fuq l-eżempju ta' amine > ammina.
-imide	**-imide**	
-iside	**-iside**	
-lide	**-lide**	
salt	**melħ,** **pl. mlieħi**	Għall-plural ta' **melħ** Aquilina jagħti ***mlieħ/mlieħi***. Però, wara konsultazzjoni interna, ***mlieħi*** ngħatat preferenza għax *mlieħ* tfisser ukoll "to become salty" i.e. *imlieħ l-ikel* jiġifieri għamlu mielaħ. Apparti li l-**i** iktar twassal lill-individwu għall-plural, għax diġà tintuża għall-plural ta' nisel Rumanz. Serracino Inglott ukoll jagħti ***mlieħi*** bħala l-plural. Mill-banda l-oħra *mluħa/mluħija* hija **saltiness** (mluħa m'għandhiex tintuża bħala plural).

F'każ ta' diskrepanzi jew diffikultajiet b'rabta ma' dak li hawn indikat hawn fuq, jekk jogħġobkom ibagħtu lit-terminologi biex jikkonsultaw lill-kollegi interni, kif ukoll dawk minn istituzzjonijiet oħra, dwar l-aħjar soluzzjoni.

Fuq parir tal-ġuristi tal-Kummissjoni, b'rabta mat-traduzzjoni tas-sustanzi kimiċi skont il-linji **gwida tas-sustanzi kimiċi u l-entrati ekwivalenti rreġistrati fil-iate**, **mil-lat legali, fil-każ tal-atti leġiżlattivi** rridu nimxu kif ġej:

1. fil-każ ta' isem jew ismijiet ta' sustanzi kimiċi fit-titolu ta' att ippubblikat, it-titolu ta' dak l-att jiġi kkwotat kif inhu;

2. fil-każ li ssir kwotazzjoni diretta (test fil-virgoletti) ta' parti mit-test ta' att ippubblikat fejn

	jissemmew xi ismijiet ta' sustanzi kimiċi, it-test jiġi kkwotat kif inhu; 3. fil-każ li jissemma l-isem ta' sustanzi kimiċi b'relazzjoni ma' att, jew b'relazzjoni ma' xi artikolu f'att, mingħajr ma ssir kwotazzjoni diretta ta' parti mit-test tal-att ippubblikat, jiġu segwiti l-linji gwida tas-sustanzi kimiċi u/jew il-iate; 4. fil-każ ta' emenda ta' xi att ippubblikat li tinvolvi l-ismijiet ta' sustanzi kimiċi, jiġu segwiti l-linji gwida tas-sustanzi kimiċi u/jew il-iate jekk is-sustanza hija ġdida u ma tissemmiex ġa fl-att bażiku li qed jiġi emendat; • l-emenda ma tridx toħloq inkonsistenza terminoloġika fl-att li qed jiġi emendat; • jekk tinħoloq inkonsistenza terminoloġika, b'mod partikolari meta s-sustanza fl-att bażiku ġiet tradotta ħażin, tista' tintalab rettifika, anki tat-titolu jekk ikun meħtieġ; • iżda jekk rettifika ma tkunx meħtieġa jew ma tkunx possibbli wieħed għandu jimxi mat-terminu kif jidher fl-att bażiku biex ma jkunx hemm inkonsistenza fl-att konsolidat.